

Kulturværdiudvalgets Årsberetning 2004

Forord

Kulturværdiudvalget offentliggør herved sin 18. årsberetning siden ikrafttrædelsen den 1. januar 1987 af Lov nr. 332 af 4. juni 1986 om sikring af kulturværdier i Danmark.

Kulturværdiudvalget kan konstatere, at antallet af auktioner i Danmark med trykte kataloger gennem de seneste to-tre år har været faldende, mens internetauktioner nu er vel etablerede og antallet tilsvarende stigende. Denne udvikling skaber både problemer for Udvalgets muligheder for at overvåge området og aktualiserer et behov for en informationsindsats på nettet omkring kulturværdilovgivningen.

Året har ud over den sædvanlige, administrative behandling af ansøgninger især været præget af sagen om vindikation af de 76 illegalt udførte, stjalne bøger fra Det Kongelige Bibliotek, der befinder sig i andre EU-lande.

Erland Kolding Nielsen
Formand

Udvalgets arbejde i beretningsåret

Kulturværdiudvalget har i 2004 afholdt 5 møder. Herudover har Kulturværdiudvalgets formand, udvalgets juridiske sekretær og Kammeradvokaten holdt møder med henholdsvis Københavns Politi og Kulturministeriet angående sagen om vindikation af de stjalne bøger fra det Kongelige Bibliotek (se nedenfor).

Udvalget har forhåndsgennemgået 42 auktionskataloger indeholdende 40.552 katalognumre over antikviteter, malerier, bøger, breve, manuskripter m.m. Udvalget har behandlet 22 individuelle ansøgninger om tilladelse til udførsel af 38 genstande efter den danske lovgivning og 37 ansøgninger om tilladelse til udførsel af 275 genstande efter EU-lovgivningen. Se uddybende beskrivelser af de to ordninger nedenfor. Endelig har Udvalget i 2004 haft en sag om udlevering fra Frankrig, England, Holland, Italien og Tyskland efter EU-lovgivningen. Sagen er ikke afsluttet med udgangen af 2004.

Kulturværdiudvalget har ikke erhvervet nogen genstande i løbet af 2004.

Forbehold

I forbindelse med forhåndsgennemgangen har Kulturværdiudvalget i 2004 taget 2 forbehold over for i alt 4 kulturgenstande:

Udvalget tog forbehold for kat. nr. 141 ”Cerises et Carafon” af Paul Gauguin, der var til salg på Bruun Rasmussens auktion nr. 731. Maleriet blev ikke solgt på auktionen. Sælger tilbød herefter Kulturværdiudvalget at købe maleriet. Kulturværdiudvalget ønskede ikke at erhverve maleriet og sendte tilbuddet videre til Ordrupgaard, som havde vist interesse herfor.

I de øvrige 3 tilfælde blev de genstande, der var taget forbehold over for, erhvervet af danske museer/biblioteker. Det drejer sig om Centrale breve fra guldalderen, breve til Just Mathias Thiele fra 1817-73 (kat. nr. 3099), og Grønlandshistoriske dagbøger af Peter Tutein fra 1925-26 (kat. nr. 3157) begge solgt på Bruun Rasmussens bogauktion nr. 43, og erhvervet af Det Kongelige Bibliotek, samt

original håndskrevet og signeret brev fra H.C. Andersen fra 1869 (kat. nr. 3293) solgt på Bruun Rasmussens bogauktion nr. 43, og erhvervet af Odense Bys Museer.

Nyt medlem af Kulturværdiudvalget

I sommeren 2004 afbeskikkede kulturministeren Jesper Knudsen, daværende direktør for det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg slot, som medlem af Kulturværdiudvalget. Jesper Knudsen var udpeget som repræsentant for det ikke statslige museumsvæsen. Kulturministeren beskikkede herefter Bodil Busk Laursen, direktør for det danske Kunstindustrimuseum som medlem af Kulturværdiudvalget for perioden 1. oktober 2004 til 30. september 2008.

Forhåndsgennemgangen

En betydelig del af Udvalgets arbejde består i forhåndsgennemgangen af auktionskataloger. Fremgangsmåden i forbindelse med forhåndsgennemgangen er fastlagt i bekendtgørelsens § 9 og går ud på, at Udvalget før auktionen foretager en foreløbig gennemgang af kataloget og eventuelt en besigtigelse af visse genstande. Katalogerne skal være Udvalget og sekretariatet i hænde senest 10 dage før auktionen, for at man kan nå at gennemgå og forhåndsvurdere indholdet. Udvalget meddeler på baggrund heraf, hvilke genstande og værker Udvalget på forhånd tager forbehold for, d.v.s. de genstande og værker, der ved salg til udlandet gennem efterfølgende ansøgning kræves forelagt Udvalget til nærmere bedømmelse og afgørelse, før en tilladelse til udførsel kan gives. Hvis en ansøgning om udførselstilladelse afslås, skal Kulturværdiudvalget i medfør af lovens § 11 fremsætte et købstilbud, der svarer tilammerslagsprisen med tillæg af auktionsomkostninger, svarende til købers nettokøbspris. Forhåndsgennemgangen kan desuden bevirke, at Udvalget indstiller til Kulturministeren at træffe beslutning i henhold til lovens dispensationsbestemmelse, jf. § 2, stk. 4. Udvalget har i 1997 præciseret, at Udvalgets forbehold også kan omfatte genstande, der efterfølgende vil kræve indstilling til Kulturministeren. Katalognumre, for hvilke der ikke tages forbehold, kan modsat frit udføres efter auktionen.

Kulturværdiudvalget havde i 2004 aftaler med 4 auktionshuse (Ellekilde, Kunsthallen, Museumsbygningen og Bruun Rasmussen) om forhåndsgennemgang af kataloger. Til trods for sekretariatets drøftelser med auktionshusene i sommeren 2003, som førte til disse 4 aftaler, oplevede udvalget i 2004, at der stadig er problemer med at få katalogerne senest 10 dage før auktionen.

Individuelle ansøgninger

Det fremgår af lovens § 11, at Kulturværdiudvalget skal fremsætte et tilbud om erhvervelse af genstanden til markedsprisen, såfremt en ansøgning om udførselstilladelse afslås. Genstandens værdi fastsættes efter råd fra særligt sagkyndige. Som rådgivere for Udvalget er udpeget Foreningen af Auktionsledere i Danmark, Dansk Antikvitetshandler Union, Den Danske Antikvarboghandlerforening og Kunst- og Antikvitetshandlerringen.

Kulturværdiudvalget har i 2004 modtaget 22 individuelle ansøgninger for kulturgenstande i privateje. 1 af ansøgningerne kom fra et museum, som ønskede en midlertidig udførsel til udstilling i udlandet. De øvrige 21 ansøgninger omhandlede en definitiv udførselstilladelse. Der blev givet udførselstilladelse til alle ansøgninger.

EU-forordningen om udførsel af kulturgenstande

Efter etableringen af det indre marked, hvor grænsekontrol som hovedregel bortfalder mellem EU-landene, er det dog besluttet, at de enkelte EU-landes nationale kulturbeskyttelsesregler fortsat er gældende. Etableringen af det indre marked har således intet ændret ved den danske kulturværdilov eller den praksis, der er gældende for loven. Det er fortsat denne lov, der regulerer, hvornår og under hvilke betingelser der kan nedlægges forbud mod udførsel af kulturgenstande fra Danmark til såvel EU-lande som lande udenfor EU. For at styrke de nationale beskyttelsesinteresser er der tillige skabt et fælles regelsæt, der skal hindre ulovlig udførsel af kulturgenstande ud over EUs fælles toldgrænser i henhold til Rådets Forordning nr. 3911/92 af 9. december 1992, om udførsel af kulturgoder. Forordningen trådte i kraft 1. april 1993.

Disse regler om udførsel til lande uden for EU betyder, at der ved udførsel af bestemte kulturgenstande skal foreligge en udførselstilladelse, og at der i disse tilfælde skal anvendes en særlig europæisk ansøgningsformular. Ligesom det er det danske Kulturværldiudvalg, der administrerer den danske lov, er det også Udvalget, der administrerer det fælles EU-regelsæt for det danske område. Ansøgninger om udførsel af kulturgenstande til tredjelande skal således også fremsendes til Kulturværldiudvalget, der i hvert enkelt tilfælde træffer beslutning om udførselstilladelse. Der er visse forskelle i de to regelsæt med henblik på kategorier og værdigrænser, og ordningen indebærer, at der også skal søges om udførselstilladelse i en række tilfælde, hvor en tilladelse ikke er nødvendig efter den danske kulturværdilov. Kulturministeriet har tidligere udsendt en vejledning, der bl.a. præciserer de områder, der er dækket af denne ordning.

Kulturværldiudvalget har i 2004 modtaget 37 ansøgninger om udførsel af 275 enkeltværker i henhold til EU-forordningen. De 26 af ansøgninger kom fra museer og privatpersoner, som ønskede en midlertidig udførsel til udstillinger eller undersøgelser i udlandet. De sidste 11 ansøgninger omhandlede en definitiv udførselstilladelse.

Kulturgenstande i privateje belagt med udførselsforbud

Ved udgangen af 2004 er følgende udenlandsk privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

1. C.W. Eckersbergs maleri *Fruentimmer paa Gaden i Blæst efter Regn* (1830), 1996;
2. Carl Blochs portrætmaleri af *H.C. Andersen* (1869), 1997;
3. Wilhelm Marstrands maleri *Liggende Model* (1833), 1998;
4. C.W. Eckersbergs maleri *Udsigt gennem en Dør til løbende Figurer* (1845), 1998.

Endvidere er ved udgangen af 2004 følgende danske privatejede kulturgenstande, som alle befinder sig i Danmark, belagt med udførselsforbud:

1. Laurids Tuxens maleri *Man rejser sig fra bordet* (1906), 1991.
2. En *Amati violin* (1627), 2001.

Årstallet angiver året for nedlæggelse af udførselsforbud.

Udvalgets økonomiske rammer

Regeringen besluttede ved finansloven for 2002 at ændre finansieringsprincippet for erhvervelse af genstande belagt med udførselsforbud efter lovens § 11. Det fremgik af bemærkningerne til finansloven, at ”udgifter til formålet afholdes fra 2002 af den statslige institution, under hvis område erhvervelsen hører. Udgiften vil kunne afholdes foreløbigt af ministeriets reserver”.

Kulturværdiudvalget har i 2004 ikke afholdt udgifter til erhvervelse af genstande.

Kulturværdiudvalgets drift afholdes via Kulturarvsstyrelsen.

Kulturværdiudvalgets sekretariat

Kulturværdiudvalgets sekretariat er henlagt til Kulturarvsstyrelsen og blev i 2004 varetaget af kontorfuldmægtig Eva Arnfeldt Jensen, fuldmægtig, cand. jur. Tine Roslev Østergaard (frem til 1. marts 2004) og fuldmægtig, cand. jur. Camilla Mynster (fra 1. marts 2004).

Illegalt udførte, stjålne bøger fra Det Kongelige Bibliotek

I sagen om de 76 illegalt udførte, stjålne bøger fra Det Kongelige Bibliotek, der blev solgt i perioden 1998-2001 gennem det britiske auktionshus Christie's og det amerikanske auktionshus Swann Galleries i New York, har Kulturværdiudvalget gennem Københavns Politi i henholdsvis maj og august fået meddelelse om, til hvem og hvortil de pågældende værker oprindeligt er solgt. De er spredt i 9 lande, herunder i 6 EU-medlemslande.

I henhold til EU's Direktiv af 15. marts 1993 om tilbagelevering af kulturgoder, som ulovligt er fjernet fra en medlemsstats område (93/7/EØF), som er implementeret i dansk ret ved Lov nr. 1104 af 22. december 1993, kan de værker, der er tilbage i EU-medlemslandene forsøges vindiceret af Kulturværdiudvalget med hjælp af de tilsvarende kulturværdimyndigheder. I september har Kulturværdiudvalget skrevet til de tilsvarende myndigheder i EU-landene og bedt om vurderinger af retstilstand for vindicering og tilbagelevering samt procedurerne herfor, der naturligvis følger den lokale retstilstand i de pågældende lande. Ved udgangen af året har Udvalget fået svar fra halvdelen af de adspurgte lande. Såfremt tilbageleveringen skal ske gennem sagsanlæggelse imod ejeren, skal denne være påbegyndt inden et år efter den dato, på hvilken den medlemsstat, der anmoder om tilbagelevering i henhold til direktivet, har fået kendskab til det sted, hvor kulturgodet. in casu de illegalt udførte bøger, befandt sig og til besidderens og indehaverens identitet (artikel 7).

Sagen er under behandling ved beretningsårets udgang. Kammeradvokaten er Udvalgets rådgiver i sagen, og sagen er forelagt Kulturministeriet, der har afgørelseskompetencen f.s.v.a. sagens økonomiske aspekter af konsekvenser.

Møntsagen

I 1997 optrådte der et antal danske mønter, antageligvis fra et dansk møntfund fra Sjælland i 1000-tallet, på møntbørser og lignende møntmarkeder både i Danmark og i en række EU-lande. Se nærmere om sagen i årsberetningen for 2003.

I efteråret 2003 besluttede Kulturværdiudvalget at overlade forhandlingen vedrørende en eventuel erhvervelse af mønterne til Nationalmuseet som myndighed efter danefæbestemmelserne. Sagen er i 2004 afsluttet ved, at Nationalmuseet har erhvervet mønterne.

Internetauktion

Kulturværdiudvalget har i løbet af 2004 konstateret, at salg af kulturgenstande på internettet er stigende. Internetauktionerne er ikke omfattet af Udvalgets forhandsgennemgang, og overholdelse af kulturværdilovgivningen er dermed ikke overvåget på samme måde som almindelige auktioner. Udvalget er med 2004 blevet bekræftet i, at auktionsformen aktualiserer informationsbehovet omkring kulturværdilovgivningen, således at både købere og sælgere via internetauktionerne bliver bekendt med lovgivningen og kravene til, hvornår man skal søge om udførselstilladelse. Udvalget håber, at der må komme en afklaring på dette problem i løbet af 2005.

Den nye auktionsform illustrerer desuden et stigende behov for europæisk og internationalt samarbejde om efterlevelse af lovgivningen.

Undervisningsning i lov om sikring af kulturværdier

Sekretariatet ved fuldmægtig cand. jur. Camilla Mynster har 2 gange i 2004 forestået ekstern undervisning i lov om sikring i kulturværdier. Første gang d. 22. november i forbindelse med Nationalmuseets afholdelse af et "Kurerkursus" for museets medarbejdere. Anden gang d. 8. december ved ToldSkat's afholdelse af et 2-dags kursus om kulturværdier for medarbejdere ansat ved toldstederne. Ved dette kursus var Det Kongelige Bibliotek, Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst ligeledes inddraget i et fagligt undervisningsforløb omkring identifikation af kulturgoder/kulturværdier og lovlig hhv. ulovlig udførsel af disse. Begge kurser forventes gentaget i det kommende år med deltagelse fra sekretariatet samt de pågældende institutioner.

Regnskab for 2004

Fra 2003 er kumulativt overført kr. 371.778. I årsberetningen for 2003 er ved en fejl oplyst 374.993 kr., som det beløb udvalget havde til rådighed i 2003. Der er ikke bevilget midler i 2004. Udvalget havde således i 2004 kr. 371.778 kr. til rådighed. Disse er ikke anvendt og derfor videreført til 2005.

Kulturværdiudvalget, d. 25. maj 2005.

Erland Kolding Nielsen
(formand)
Direktør, Det Kongelige Bibliotek

Allis Helleland
(næstformand)
Direktør, Statens Museum for Kunst

Carsten U. Larsen
Direktør, Nationalmuseet

Johan Peter Noack
Rigsarkivar, Rigsarkivet

Bodil Busk Laursen (fra d. 1. oktober 2004)
Direktør, det danske Kunstindustrimuseum

Jesper Knudsen (indtil juni 2004)
Tidl. direktør, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot

TABEL 1 AKTIVITETSSTATISTIK OG ØKONOMI

	1987-2000	2001	2002	2003	2004	I alt
ANTAL MØDER	82	11	9	9	5	116
KATALOGGENNEMGANG						
Antal kataloger	869	73	62	55	42	1100
Antal numre ca.	1.016.400	70.700	57.400	51.700	40.552	1.236.752
Antal forbehold	200	13	5	6	2	226
§ 2 stk. 4 sager	28	0	0	0	0	28
Udførselsforbud	48	1	1	0	0	50
INDIVIDUELLE ANSØGNINGER						
Antal sager	1.441	76	45	45	22	1.629
Udførselsforbud	42	1	1	0	0	44
UDFØRSELSFORBUD/ERHVEVELSER						
Udførselsforbud i alt	90	1	1	0	0	92
Erhvervelser gennem KVVU	79	0	2	0	0	81
Erhvervelser på anden måde	1	0	0	0	0	1
EU-ANSØGNINGER						
Antal	328	43	149	53	37	610
Antal genstande	1.607	385	797	254	275	3.318
ØKONOMI						
Overført fra forrige år	2.689.674	1.037.672	1.071.698	371.777	371.778	371.778
Finanslovsbevilling	39.503.400	3.200.000	0	0	0	42.703.400
Fondsstøtte i alt	6.020.000	0	262.500	0	0	6.282.500
Tips- og Lottomidler	0	1.200.000	0	0	0	1.200.000
Udgifter i alt	34.535.826	4.165.974	962.421	0	0	

TABEL 2 ERHVERVELSER

Kategori	Malerier incl. tegninger	Arkæologiske og kulturhistoriske genstande, antikviteter	Manuskripter/bogbind, manuskriptsamlinger
Medlemsområde	Statens Museum for Kunst	Nationalmuseet	Det kongelige bibliotek
1987-2000	21	37	21
% fordeling	26.6 %	46.8 %	26.6 %
2001	0	0	0
2002	0	2	0
2003	0	0	0
2004	0	0	0
I alt	21	39	21
I %	25.9 %	48.2 %	25.9 %